

CHẾT NGOÀI “KẾ HOẠCH”

“... Chết sông chết suối, ngò đâu chết đuối độn đèn...”

Tằng cháu tôi đi bộ đội 4 năm 7 tháng, lù lù dẫn xác về. Chưa kịp nhập hộ khẩu, đã sinh cờ bạc, số đề, rượu chè, rồi thất tình, đau khổ...

Một buổi trưa nó nốc rượu say mèm và gục mặt chết ở vũng nước tiểu của mình.

Gom góp họ hàng được gần 300 ngàn, tôi tức tốc đạp xe lên cửa hàng huyện, nơi chuyên bán áo quan, xô màn:

– Chị... chị làm ơn...

Chị bán hàng mặt lạnh như tiền:

– Hết rồi bác ạ!

– Kia thấy...

Tôi lặng người, rón rén chỉ vào đồng áo quan trước mặt.

Chị ta bảo:

– Cửa quý 4 đầy, bác ạ, quý 3 bán hết từ 3 hôm nay rồi. Tuần sau bác lại.

Tôi kêu lên:

– Trời ơi... có mà đau đẽ chờ sáng giăng...

Thông cảm với bộ dạng nhớn nhác, chán chường của tôi, chị bán hàng nói với giọng thông cảm:

– Thôi, thế này vậy, bác chịu khó đạp xe lên huyện xin chữ ký chứng thực, đề nghị linh động giải quyết, rồi về đây cháu bán cho...

Nhưng rồi thấy tôi cứ đứng lặng, tưởng như đang phải nói chuyện với thầy ma, chị bán hàng gắt:

– Kia, đi đi chứ bác. Quãng chục cây số nữa thôi... Nhưng bác nhớ phải quay về xã viết đơn và xin dấu má thật đầy đủ đấy.

Gần 60 tuổi đầu, bao lần đối mặt với cái chết, chưa bao giờ tôi trải qua tâm trạng bức bối và căng thẳng đến mức này...

Xếp cả chồng tiền gần 3 trăm ngàn, tháo luôn cả chiếc đồng hồ Citizen màu vàng chanh đặt lên quày, tôi bảo:

– Đây, để làm tin, đề nghị chị linh động giải quyết, chứ sức vóc tôi không đập nổi 3 chục cây số nữa đâu.

– Ấy chết, không được.

Chị ta nguây nguây:

– Có chỉ thị của trên rồi... Quý 3 này chúng cháu chỉ được phép bán 2000 cái, mà đã vượt mức trên 2 chục cái rồi... Khô! Sao bác không chịu khó đến từ tuần trước? Sang quý tư cháu hụt chỉ tiêu trên giao thì khôn.

– Thế...

Tôi ngơ ngác:

– ... Chị nói... nói thế... có nghĩa là... cháu tôi chết ngoài “kế hoạch?”

– Vâng, có thể cháu mới yêu cầu bác phải có chứng thực của địa phương và giấy xác nhận của huyện chứ!

Lại còn thế nữa... Như cái xác không hồn, tôi lừ đừ dắt xe ra, đầu nhưc buốt.

Tôi quay điện thoại:

– A lô...

– Gì đấy?

Đầu dây bên kia có tiếng đáp khẽ kèm theo một tiếng găt...

– Thủ trưởng đi họp rồi.

– Đề nghị...

Tôi lớn tiếng.

Mặc thái độ nôn nóng của tôi, người bên kia, giọng còn trẻ lắm, lên giọng:

– Đại sự quốc gia bố già ơi! Tuần sau bố quay lại nhà!

– Trời ơi...!

Tôi rên lên, tưởng đất dưới chân sụp lở hàng mảng.

– Khổ lắm... đã bảo đại sự quốc gia mà lị.

Giọng anh ta càng lúc càng thêm chót nhả:

– Bố không chờ được đâu. Mà chờ cũng chẳng để làm gì. Thủ trưởng không giải quyết
đâu. Trừ có cái chết.

– Dạ...

Tôi đôi sợ thành mừng, líu lưỡi:

– Chết ạ?... Vâng, thế thì trường hợp này của tôi đúng là chết, chết thật đấy ạ... Cháu tôi...

– Mẹ bố khi!

Hắn cười khàn khạch:

– Cháu bố thì liên quan gì đến đây?

– Nhưng...

Tôi chung hững.

– Định hỏi lộ hả? Bắt cóc thủ trưởng về tận quê ăn cỗ cơ đấy... Dịp khác nhé.

Hắn tuyên bố.

Tôi đột ngột nổi cơn lôi đình:

– Không còn dịp nào hết!

– Bố cưới hay thằng cháu bố chẳng hạn?

Nghe tiếng máy xập, tôi thất vọng đạp xe ra về, cảm giác rõ hai đầu gối củ lặc sấp long ra đến nơi.

Đúng giờ hẹn hôm sau mọi ước muốn của tôi rồi cũng được thực hiện (cũng may, cuộc họp chỉ kéo dài... có một ngày). Nhờ sự “ngoài kế hoạch” của thằng cháu, tôi được dịp tham quan 1 lô phòng ban và nhận diện không biết bao nhiêu “ngài đáng kính”. Hóa ra từ cái váy quan liêu để ra lấm ban bệ, chức tước thật. Chả trách thằng cháu tôi chưa kịp nhập hộ tịch đã nóng lòng chui đầu ra khỏi váy để rồi rơi tọt xuống đất đen theo kiểu “ngoài kế hoạch” thế này.

Hộc tốc đưa giấy về nhà tôi mới ngã ngửa... Dưới hàng loạt chữ ký và con dấu đỏ đỏ ở phía dưới là dòng chữ “Đề nghị xem xét lại”. Hoặc “Chờ xác minh”... Thì ra vì cuống, vì cái bệnh quên không đeo kính, vì cái đầu u mê, nên khi ở trụ sở công an xã bước ra tôi đã không chịu xem lại, xem thật kỹ cho chắc ăn. Tưởng đơn thuần là giấy chứng thực báo tử, ai ngờ họ còn ghi thêm mấy dòng nghi vấn:

“Chết không rõ lý do... Công an địa phương đang tiến hành điều tra”...

Tôi vò đầu, bứt tai, muốn dựng xác cháu lên mà đánh cho hả giận. Cái ngữ nó sống báo hại bố mẹ, chết báo hại chú... 2 ngày trời đạp xe giữa trời nắng chang chang như đổ lửa với 6 bận đi về hơn trăm cây số có ít đâu... Trời ơi! Trời có mắt không hả trời? Hay trời cũng mắc bệnh quan liêu nốt?

Nhìn nét mặt chung hửng của tôi, thằng cả kịp hiểu ra tất cả, nó dúm tút thuốc lá và cả bọc chè vài cân vào tay tôi, rồi giục:

– Bố chịu khó quay lại chỗ công an xã, nói khó với các anh ấy, nhờ các anh ấy chứng thực cho. Bảo họ ghi thật rõ vào. “Đã chết hẳn vì lý do thất tình do uống rượu”...

Chưa đủ, nó còn dặn thêm:

– Dù hoàn cảnh thế nào bố cũng phải giữ bộ mặt cho thật tươi tỉnh cho con nhờ... Chú như người sắp đưa ma thế kia, bố ai dám nhận chè thuốc của bố?

Lại một ngày đạp xe, châu chực, rút kinh nghiệm, lần này tôi thủ sẵn một bao thuốc trong túi và nụ cười thường trực... trên khoé miệng. Đến phòng ban nào cần chứng thực đóng dấu, tôi lập tức bấm bật lửa tanh tách và... vén môi cười xoè... Cuối cùng 1 dòng chữ loằng ngoằng nửa giun, nửa đế kiểu... bỏ túc văn hóa lớp 3 của ông chủ tịch huyện cũng phải bỏ ra:

“Chết ngoài kế hoạch. Linh động giải quyết.”

Cô bán hàng hôm trước đã nghỉ. Thay cho cô là một thị trẻ hơn, cong cong khi nhận xấp giấy từ tay tôi:

– Dấu má gì mà mờ thế này?

– Thì dấu của huyện mà chị!

– Huyện nào. Cháu bảo cái dấu ở giấy báo tử kia.

– Ô hay, cháu tôi chết thật mà chị.

– Biết thật hay giả? Lần sau bác lưu ý rút kinh nghiệm nhé! Dấu mờ thế này mà còn cầm lên đây là cháu bắt về xã xác minh lại đây.

– Ô...

Vẫn biết tất cả sự lo lắng quan tâm cho sự ra đi của người đã chết chỉ có tác dụng an ủi với người sống, còn “cát bụi lại trở về với cát bụi”, song “nghĩa tử là nghĩa tận”. Tôi cố gắng chọn lấy một cái áo quan đẽo đẹp, không nứt, không vênh, không hụt quá hoặc to quá. Khổ một nỗi đóng gỗ hòm này quá dở. Không chừng nọ cũng tật kia.

Chị bán hàng thấy tôi có vẻ phân vân, phát bực:

– Thôi, bác ôm nhanh hộ cháu 1 cái đi. Còn nhiều thủ tục phải giải quyết lắm đây!

– Vâng.

Tôi vội vàng cầu cứu:

– Chị duyệt cho tôi ít xô màn tiêu chuẩn.

– Bác ra đầu phố mà mua. Hay chữa, đã “chết ngoài kế hoạch” còn đòi duyệt xô màn trong tiêu chuẩn.

Há miệng mắc quai, tôi đành chữa thẹn:

– Thôi được, chị cho tôi nộp tiền thuê xe.

– Chỉ xe tang thôi đây bác nhớ. Công tác phục vụ tang lễ đã hoàn thành kế hoạch quý 3 rồi, tất cả xe khách bây giờ được trên huy động vào đám cưới để làm kế hoạch 3 hết. Mùa này là mùa cưới mà.

Run run cầm tấm hóa đơn thuê xe trên tay, tôi khật khưỡng đạp về nhà. Thằng cả bàn:

– Bớ cứ ra công ty xe khách mà thuê. Những 5, 6 trăm người cơ mà. Phần lý do thuê bớ cứ ghi đại là “đám cưới”.

– Đồ...

Tôi trợn mắt, chưa kịp quát nó đã cười ngoác miệng chữa then:

– Thì đang mùa cưới mà bớ. Lên tận đây mà nói lý do: thuê xe tang cho đám ma. Bớ ai người ta dám.

Nhìn dòng chữ nguệch ngoạc “10 giờ sáng 25/8” trên hợp đồng, tôi giật thót mình:

– Ấy chết, bác linh động cho. Gia đình tôi nhớ đã 3, 4 hôm nay rồi, nóng nực thế này...

– Thì “ngoài kế hoạch” mà bác! Hợp đồng chúng em kín cả rồi, nể bác lắm đấy, nhưng mà chịu thôi. Thôi chịu khó chờ mấy hôm vậy, bác ạ. Có tốn kém thêm một chút, nhưng vui vẻ. Cả đời mới có một lần ấy mà. Nóng nực sợ thiu bác cứ quăng hết vào tủ lạnh là khỏi lo. Có ế ẩm nữa, bác cứ quay lại đây, anh em cánh xé chúng em xài giúp. Nhồi vào “tủ nóng” còn tốt hơn tủ lạnh đấy bác ạ.

Dở cười dở mếu tôi quay trở lại nhà.

Công việc liệm thi hài bắt đầu. Thay vì những tiếng thút thít, nỉ non, ai oán và lén giơ tay áo lên quạt nước mắt, người ta lảm bảm chửi lũ ruồi nặng chét tiệt và lén giơ tay... bịt mũi, xua ruồi. Chiếc quan tài đẹp tôi đã mất công chọn cả buổi sáng hóa ra quá chật so với thi thể người quá cố. Một phần vì thi hài “nóng nở ra”, phần khác vì sản phẩm của công ty là “ngoài kế hoạch”, nên những người gia công đóng hòm đã cố gắng tận dụng cả chiều rộng lẫn chiều dài tấm ván. May mà đặt được cháu nằm nghiêng.

Chết đâu phải đã hết. 10 giờ sáng, quang cảnh nhà anh chị tôi hệt như một đám “hát bội”. Nửa bung mặt khóc, nửa bung miệng cười. 2 chàng tài xế văng tục chửi um. Thực hiện đúng hợp đồng, chàng Công ty xe khách vòng vo tìm nhà. Quay ra quay vào mấy lần thấy vẫn đúng số nhà ghi trên hợp đồng, nhưng không phải đám cưới mà là đám tang. Biết bị “ăn quả lừa” chàng ta làm toáng lên, một hai đòi hủy hợp đồng. Chàng xe tang (dù đã được lót tay trước bao thuốc, chai rượu), nhân cơ hội cũng khăng khăng đòi hủy hợp đồng luôn vì đã quá quy định những... 4 ngày. Chỉ khổ cho anh chị tôi, khóc con 5, 6 ngày đã cạn kiệt cả nước mắt rồi, trước tình cảnh “không khóc không xong với chúng nó” này, đành phải chạy ra nỉ non, khóc lóc, hứa hẹn “bồi thường đâu ra đó”, nghe chừng tang thương hơn cả lúc khóc con.

2 xe bon bon trên đường tới khu vực công nghĩa trang, cả mấy trăm con người đã quên dần “cõi thế”, hướng cả vào cõi âm, trạm dừng cuối cùng của mọi số kiếp sang hèn, đói khổ. Bỗng có tiếng quát giạt giọng:

– Dừng lại! Dừng lại!

Anh lái xe khách khựng người trên vô lăng, cặp mắt đảo tứ phía, miệng lẩm bẩm:

– Lại chuyện gì nữa thế này?

Tôi giật mình, trước khi nhảy xuống phòng bảo vệ nghĩa trang còn kịp đôi đôi mắt về phía trước, nơi chiếc xe tang đã mất hút trong lòng nghĩa trang...

Trên xe đám đông hốt hoảng, nhón nháo. Sẵn kinh nghiệm trong một tuần phục dịch, tôi... vén môi nở nụ cười thường trực và đánh bật lửa tanh tác... Hóa ra trăm sự tại cái chữ... hỉ này. Thật khỉ gió cái nhà anh tài. Xe đưa tang mà dám dán kín cả các hình thù nhảy nhót điên loạn lại còn trưng cả cái chữ hỉ to bằng... mà bố thằng ăn mày ngay đầu xe nữa. Có chết cha con người ta không!

Tài hùng biện, bao thuốc loại sang và chiếc bật lửa “bỏ quên” đã phát huy tác dụng. Chiếc thanh chắn từ từ được nâng lên, anh tài tăng hết ga đâm đánh xâm vào đít xe tang trước mặt.

Tôi cúi đầu, theo mọi người chui ra khỏi xe, cố nén một tiếng thở phào nhẹ nhõm. Bỗng từ đâu anh tôi chạy lại, như hiện về từ thế giới bên kia. Mặt xanh mét, líu cả lưỡi, anh nói:

– Khổ thân tôi không, cháu nó chưa có hộ khẩu, người ta bảo không được phép chôn ở đây.

Sau lưng tôi đám đông biến thành cuộc biểu tình, cãi cọ, giằng co, la ó. Mấy bà cô hờ:

– Ôi cháu ơi... biết chết khổ, chết nhục thế này thì tội gì cháu chết cháu ơi!

Chàng lái xe tang tức khí mở toang cửa, đuổi hết mọi người xuống, rú ga, lùì sát đít xe đứng áo quan vào tận cửa văn phòng, rồi nhảy xuống, văng tục:

– Mẹ chúng mày. Không để yên cho ông đi, ông khênh quan tài vào giữa văn phòng cho mà ngủ. Lúc nào ngán thì tự chôn. Xem chúng mày có dám ăn thịt nó không?

Nhìn theo dáng điệu tự tin của thằng cả nhà tôi đi vào phía trong, tôi thở ra một hơi nhẹ nhàng.

Đúng nửa tiếng sau, nó quay ra bám tôi:

– Xong rồi... Bố tưởng nhập khẩu cho người chết dễ hơn người sống chắc?

Nó dúm vào tận mặt tôi tám thẻ mộ: Lô 38, khu II, số mộ 1078... Rồi lên giọng giảng giải:

– Bố ơi, đồng tiền đi trước bao giờ cũng khôn, bố ạ. Tháng trước con đưa ông bạn con ra đây, gia đình lóng ngóng không biết đường lo lót chu đáo, cho nên phải vào nằm trong khu nghĩa trang làm phúc. Ở đây toàn tứ cố vô thân, chết đường, chết chợ cả thôi bố ạ. Người ta lại vừa bốc mộ xong, nước ngập trắng xóa, dép nhựa, giẻ rách, mảnh áo quan không tan rữa được nổi lênh bệnh kín mặt hồ. Thật đúng là thế giới của người chết nghèo... Vừa nãy con phải nhờ “Bác” 3 lần đưa đường chỉ lối (!) chúng nó mới chịu cho anh ấy được ra ở lô II này đây, ngay gần khu các vị lãnh đạo.

Hóa ra, trong thế giới vĩnh hằng của người đã chết đẳng cấp vẫn còn phân biệt, quy luật giá trị vẫn còn tác oai tác quái.

... Đúng nghi lễ của người Việt Nam, chiều hôm ấy anh chị tôi làm cơm cúng 3 ngày, mời bạn bè, họ hàng và người đưa tiễn ở lại thấp nén nhang để cùng tưởng nhớ tới người đã khuất. Trong vòng khói nhang nghi ngút, tôi rợn người khi nghe thấy tiếng khóc thút thít của cháu.

– Làm sao?

Tôi thì thầm hỏi cháu tôi:

– Cháu làm sao?

– Cháu khô quá chú ơi!

– Biết rồi! Khô, chết ngoài kế hoạch thì sướng làm sao được!

– Biết thế này thà cháu sống mang tiếng là thằng ăn tàn, phá hoại cho xong.

– Thôi, dầu sao mọi việc cũng qua rồi. Cháu bây giờ yên ấm dưới suối vàng.

– Chưa qua đâu chú ơi... Hu... hu... hu... cháu không nằm ngửa được, hòm chật quá! Mà sao khi đắp mộ cháu, chú không “chi đẹp” cho mấy thằng phu mộ để chúng nó trừng phạt cháu, đắp điếm qua loa, ầu không chịu được, để đến nỗi bây giờ suốt dọc sông lưng và phía dưới chân cháu đất sụt từng mảng, hở toác hoác. Gió nghĩa trang lồng lộng, lạnh buốt sống lưng, chú ơi... hu... hu...

Tôi đâm bổ đến chỗ thằng cả đang ngồi “chén chú chén anh”, lôi xềnh xệch nó đi trước con mắt ngỡ ngàng của cả nhà:

– Đi! Ra ngay nghĩa trang với tao. Chỉ có mày đi tao mới yên tâm. Sau này bố có làm sao, nhớ là bố chỉ trông cậy vào một mình mày thôi đấy, con ạ... Trời ơi! Chết mà còn khôn nạn khôn khổ thế này sao?!

Sấp ngựa chạy ra chỗ dựng chiếc xe đạp cà tàng, thằng cả bảo:

– Bố ơi, đến lượt bố, bố nhớ phải chết trong kế hoạch đấy nhé, cho chúng con nhờ, chứ ngoài kế hoạch thế này, khổ lắm...

Hà Nội cuối 1986

Trần Khải Thanh Thủy

